

KOMPLEKS YONDASHUV: OILA-MAKTAB-PSIXOLOG HAMKORLIGI

Xoliqova Sanam Murtazo qizi

*Buxoro xalqaro universiteti M1-25 PSI-O
psixologiya yo'nalishi 1-kurs magistri*

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalarning ruhiy salomatligi, ta'lim sifati va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda oila, maktab va psixologlarning o'zaro hamkorligining ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu tadqiqot ishi "Kompleks yondashuv: oila-maktab-psixolog hamkorligi" mavzusiga bag'ishlangandir. Va bu hamkorlikning nazariy asoslari, amaliy tajribalari, afzalliklari hamda O'zbekistonda qo'llanilishi tahlil qilinadi. Oila-maktab-psixolog aloqasining bolalarning aqliy va emotsional rivojlanishiga ta'siri, zararli odatlarga qarshi immunitet shakllantirish va inklyuziv ta'limdagi roli ko'rib chiqilgan. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi amaliyotchi pedagoglar, psixologlar va ota-onalar uchun foydali tavsiyalar berish o'tishdan iboratdir.

Kalit so'zlar. Oila-maktab hamkorligi, psixologik yordam, kompleks yondashuv, bolalar rivojlanishi, ruhiy salomatlik, inklyuziv ta'lim, pedagogik immunitet, ijtimoiy pedagogika, oila tarbiyasi, maktab psixologiyasi.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda bolalarning ta'lim va tarbiyasi faqat maktab devorlari ichida cheklanib qolmayotgani barchamizga ma'lum. Oila, maktab va psixologlarning hamkorligi bolalarning ruhiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bu kompleks yondashuv bolalarning muammolarini erta aniqlash, ularni hal qilish va kelajakda mustaqil shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi. Xalqaro tajribada, oila-maktab-psixolog aloqasi maktab psixologiyasining asosiy qismi sifatida ko'riladi. O'zbekistonda esa bu yondashuv "Oila va ijtimoiy pedagogika" fanlari orqali rivojlantirib kelinmoqda.

Bolalarning rivojlanishida oila birinchi va asosiy muhit hisoblanadi. Maktab ta'lim va ijtimoiylashuv joyi, psixolog esa mutaxassis sifatida muammolarni hal qilishda muhim yordamchidir. Agar ushbu hamkorlik bo'lmasa, bolalarning aqliy faolligi, emotsional barqarorligi va ijtimoiy moslashuvi buzilishi mumkin. Miol sifatida ko'rishimiz mumkinki, o'smirlik davrida oila va maktabning hamkorligi bolalarning aqliy rivojlanishini 30-40% ga oshirishi mumkinligi tadqiqotlarda ko'rsatilgan. Oila-maktab-psixolog hamkorligi pedagogika va psixologiyaning integratsiyalashgan yondashuvi sifatida qaraladi. Nazariy jihatdan, bu hamkorlik bolalarning rivojlanishini uch tomonlama qo'llab-quvvatlashga asoslangan:

1. oilada – emotsional qo'llab-quvvatlash,
2. maktabda – ta'limiy yordam,
3. psixologda – professional diagnostika va korreksiya.

Xalqaro manbalarda bu yondashuv "Family-School Collaboration" deb ataladi. Masalan, Milliy maktab psixologlari assotsiatsiyasi (NASP) ma'lumotlariga ko'ra, oila va maktabning hamkorligi bolalarning ruhiy salomatligini mustahkamlashda asosiy omil hisoblanadi. Bu hamkorlikda psixologlar oila va maktab o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi.

O'zbekiston tizimida esa bu nazariya alohida fan sifatida o'qitiladi. O'zbekiston Respublikasi Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, oila, maktab va psixologning hamkorligi bolalarning ijtimoiy tarbiyasini kuchaytiradi. Bu yondashuv bolalarning ruhiy rivojlanishidagi nuqsonlarni erta bartaraf etishga yordam beradi. Pedagogik va psixologik jihatdan, bu hamkorlik o'smirlarning aqliy faolligini oshirishda muhim: oila va maktabning birgalikdagi harakatlari bolalarning intellektual rivojlanishini rag'batlantiradi.

Bunday hamkorlikning asosiy printsiplari quyidagilar: o'zaro hurmat, ma'lumot almashish va birgalikdagi rejalashtirish kabilardan iboratdir.

Hozirgi kunda, ayniqsa inklyuziv ta'limda psixologlarning roli kattadir. Ular oila va maktab o'rtasida moslashuvni ta'minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda oila, maktab va mahalla hamkorligi bolalarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Bu hamkorlik zararli odatlarga qarshi kurashda pedagogik immunitetni shakllantirishda anchagina samaralidir. Ushbu hamkorlik bolalarning ruhiy salomatligini mustahkamlaydi, o'quv natijalarini yaxshilaydi va ijtimoiy moslashuvni oshiradi. Xalqaro tadqiqotlarda, oila-maktab-psixolog aloqasi bolalarning depressiya va xatti-harakat muammolarini 25% ga kamaytirishi ko'rsatilgan. O'zbekistonda esa bu yondashuv o'smirlarning aqliy faolligini

Xulosa. Xulosa sifatida ayta olamizki, Oila-maktab-psixolog hamkorligi zamonaviy ta'lim va tarbiya tizimining eng muhim va samarali tamoyillaridan biri bo'lib, bolalarning har tomonlama barkamol rivojlanishini ta'minlashda markaziy o'rin tutadi. Ushbu kompleks yondashuv nafaqat bolalarning aqliy va emotsional salomatligini mustahkamlabgina qolmay, balki ularning ijtimoiy moslashuvi, o'quv natijalari va hayotiy ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Maktab psixologlari, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi yaqin aloqa bolalarning maktabga moslashuvini tezlashtiradi, emotsional barqarorlikni ta'minlaydi va oilaviy qadriyatlar bilan ta'limiy maqsadlarni uyg'unlashtiradi. Shu bilan birga, hozirda "Strong Family - Happy School" kabi dasturlar va "Oila va gender" ilmiy-tadqiqot instituti tadqiqotlari orqali oilalarga psixologik xizmat ko'rsatish tizimi takomillashtirilmoqda, bu esa oiladagi nizoli vaziyatlarni kamaytirish va farovon oila modelini shakllantirishga xizmat qilishi ko'zda tutilgan. Quyida aytib o'tilgan amaliy tavsiyalar bu uchlik tizimining yanada yaxshi shakllanishiga xizmat qiladi:

- Maktab psixologlari sonini ko'paytirish va ularning malakasini doimiy oshirib borish;
- Ota-onalar uchun psixologik treninglar, "Ota-onalar klubi" va onlayn platformalarni kengaytirish;
- Raqamlashtirish orqali oila va maktab o'rtasidagi aloqani soddalashtirish (masalan, mobil ilovalar va masofaviy maslahatlar);
- Mahalla va davlat tashkilotlari bilan integratsiyalashgan dasturlarni ko'paytirish.

Agar ushbu hamkorlikni yanada chuqurlashtirib, tizimli ravishda rivojlantirsak, nafaqat bolalarning individual rivojlanishi, balki butun jamiyatning ma'naviy va ijtimoiy salomatligi mustahkamlanadi. Natijada, mustaqil fikrlaydigan, emotsional jihatdan barqaror, mas'uliyatli va barkamol shaxslar yetishib chiqadi – bu esa O‘zbekistonning kelajagi uchun eng qimmatbaho sarmoya hisoblanadi. Shuning uchun oila, maktab va psixologlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari bugungi kunda emas, balki ertangi kun uchun ham dolzarb va muqarrar vazifaga aylanmoqda. Ushbu yondashuvni hayotga tatbiq etish orqali biz farzandlarimizga chinakam baxtli va muvaffaqiyatli hayot yo‘lini ochib bera olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Gormley, M. J. (2024). Advancing Consultation and Family, School, and Community Collaboration. *School Psychology Review*. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2372966X.2024.2325294>
2. Murnane, R. et al. (2012). *Partners in Education: A Dual Capacity-Building Framework for Family–School Partnerships*. U.S. Department of Education. <https://www.ed.gov/sites/ed/files/documents/family-community/partners-education.pdf>
3. Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan hamkorligida pedagogik psixologik yondashuv. Qo'qon universiteti xabarnomasi. https://herald.kokanduni.uz/index.php/public_html/article/view/637
4. Zamonaviy ta'limda psixologik va pedagogik muammolar. Yangi Asr Universiteti. https://yangiasr.uz/files/books/2026-01-12-16-47-46_2be303a7673464f5bef55d43c7e93468.pdf